

ΣΤΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΠΡΟΤΟΜΗΣ Κ. ΜΑΤΣΗ

«'Αν θά θγῶ, θά θγῶ πυροβολώντας!»

Με αὐτὰ τὰ λόγια, Μακαριώτατε Πρόεδρε, ἀπήντησεν εἰς τὸ ἴταμόν πρόσταγμα τοῦ δυνάστου νὰ παραδοθῆ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ εὐγενεῖς καὶ τὶς πιὸ τραγικὲς μορφές τοῦ Κυπριακοῦ ἔπους, ὁ Κυριάκος Μάτσης. Με αὐτὰ τὰ λόγια, τιμημένοι γονεῖς, λόγια ποὺ ἀποτελοῦν συνέχειαν καὶ ἐπανάληψιν τῆς πλέον ἀνδρικήῃς ρήσεως ποὺ ἠκούσθη ποτέ, τοῦ «μολῶν λαβέ» τοῦ Λεωνίδα, ἀπήντησεν ὁ θρυλικὸς υἱὸς σας διὰ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς ταπεινοὺς διώκτας του, ποὺ ἀμείλικτοι καὶ ἄπειροι ἔζωναν τὴν κρύπτην του, ὅτι ὁ ὑπόγειος τάφος εἰς τὸν ὁποῖον ἐκρατεῖτο αἰχμάλωτος, δὲν ἴσχυσε νὰ λυγίσῃ τὸ φρόνημα αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον διετήρησεν ἐξ ἴσου ὑψηλὸν καὶ ἀκμαῖον ὅπως ὅταν κατεδίωκε τὸν ἐχθρὸν εἰς μίαν ὑπερτάτην προσπάθειαν συντριβῆς τῶν δεσμῶν τῆς δουλείας καὶ ἐπαναφορᾶς τῆς ἀποδιωγμένης ἐλευθερίας εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων του.

Με αὐτὰ τὰ λόγια, Ἕλληνες καὶ Ἑλληνίδες, ἀρχίζομεν καὶ ἡμεῖς τὴν σημερινὴν μας προσφώνησιν, προνομιούχοι ὅτι ἐκλήθημεν νὰ ἐγκωμιάσωμεν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀπαστρέπτουσα φυσιογνωμία φωτίζει τὸν κυπριακὸν ὀρίζοντα καὶ τοῦ ὁποῖου ἀντηχεῖ εἰς τοὺς κυπριακοὺς αἰθέρας ἡ ὑστάτη εὐλογία: «Κι' ἂν εἶναι νὰ πεθάνουμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα, θεία ἡ δάφνη. Μιὰ φορὰ κανεὶς πεθαίνει!»

Προνομιούχοι, ναί! Ἄλλὰ βαρὺ τὸ προνόμιον! Βαρὺ καὶ δυσβάστακτον διότι ἐκλήθημεν νὰ ἐγκωμιάσωμεν ἄνθρωπον δυσεγκωμιάστον, ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος διὰ τῶν πράξεων αὐτοῦ, τὰς ὁποίας ἐπεσφράγισεν ἡ ἱστορικὴ θυσία του, μετεπήδησεν ἐκ τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἀθανασία, ἐκ τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἀφθαρσίαν, ἐκ τῶν ἐγκοσμίων εἰς τὰ ὑπερκόσμια, ὡς φωτεινὴ λαμπάς, φωτίζουσα καὶ καθοδηγοῦσα εἰς πράξεις γενναίας.

«Δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν πρώτη τε μηνύουσα καὶ τελευταία θεβαιούσα ἢ νῦν τῶνδε καταστροφῆ». Εἰς ποίαν ἄλλην περίπτωσιν ἂν μὴ εἰς αὐτὴν εὐρίσκουν πλήρη τὴν ἐπαλήθευσιν αὐτῶν τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Περικλῆ; Καὶ ποίου αἰ πράξεις καὶ ὁ θάνατος δύνανται περισσότερον νὰ ἀποτελοῦν παράδειγμα ἀνδρείας καὶ ἀνθρωπιᾶς; Πολλοὶ ἐπολέμησαν, πολλοὶ ἐβασανίσθησαν, πολλοὶ ἐθυσώθησαν ὑπὲρ τῶν μεγάλων ἰδανικῶν, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Μεταξὺ ὅμως τῶν πολλῶν τούτων ξεχωρίζουν φυσιογνωμίαι ἐκλεκταί, φυσιογνωμίαι ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν θυσίαν δὲν θεωροῦν προσταγὴν ἄνωθεν ἀλλὰ ἐσωτερικὴν προσταγὴν, προσταγὴν τὴν ὁποῖαν ἀποζητᾶ ἡ ψυχὴ των ἢ εὐγενικὰ πλασμένη, ἢ προσηλωμένη εἰς τὰ ἰδανικὰ ταῦτα. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν λιποτακτοῦν. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀποστρέφουν τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦ σταυροῦ τοῦ μαρτυρίου, ἀλλὰ προχωροῦν καρτερικὰ πρὸς τὴν θυσίαν, ἀνδρεῖοι καὶ γενναῖοι, θέβαιοι ὅτι μὲ τὸ τίμιον αἷμα των καθαγιάζουν καὶ ἀνυψώνουν τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἰδανικοῦ.

Εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνήκει ὁ Κυριάκος Μάτσης! Ἀνδρεῖος καὶ γενναῖος! Γενναῖος, ναί! Διότι τὸν ἀγῶνα τῆς Κύπρου τὸν ἀγκάλιασεν ὄχι γιὰ τὸ ζήτησαν ἄλλοι, ὄχι γιὰ τὸν πρόσταξαν, ἀλλὰ γιὰ τὴν ψυχὴν του δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀνεχθῆ τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν ταπείνωσιν, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀνεχθῆ τὴν ἀπὸ ἀνθρώπων ἀφαίρεσιν τοῦ προνομίου ποὺ κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἄνθρωπον, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀνεχθῆ τὴν δουλείαν. Ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν, ὅσοι εἶχαν τὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν νὰ συνεργασθοῦν μαζί του, δὲν ἠμποροῦν παρὰ νὰ ἐνθυμοῦνται μὲ ἱεράν συγκίνησιν τὶς στιγμὲς ἐκεῖνες, ποὺ τὸ θεριὸ τοῦ Πενταδακτύλου, ξαπλωμένο σὲ κάποια ἀμμουδιά, ἄθῶο παιδί καὶ μετουσιωμένο, διάβαζε ἀπὸ τὸ ἀχώριστο τῆς ζωῆς του

βιβλίο, τὸν «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου», τοὺς πιὸ ἀγαπημένους τοῦ στίχους:

«ὦ! ψυχὴ παραδερμένη ἀπὸ τὸ κρίμα!

Καὶ μὴ ἔχοντας πιὸ κάτω ἄλλο σκαλί
νὰ κατακυλίσης πιὸ θαθεῖα στοῦ κακοῦ τῆ σκάλα,
ἀπ' τ' ἀνέβασμα ξανά πού σέ καλεῖ,
θὰ αἰσθανθῆς νὰ σοῦ φυτρώνουν, ὦ χαρά,
τὰ φτερά, τὰ φτερά τὰ πρωτινά σου τὰ μεγάλα».

Γενναῖος καὶ ἀνδρεῖος! ναί, ἀνδρεῖος! Καὶ ὁ θρύλος διὰ τὴν ἀνδρείαν τοῦ δὲν εἶναι πλάσμα φαντασίας ἐκείνων πού τὸν ἐγνώρισαν. Τὴν διαλαλοῦν οἱ κάμποι καὶ τὰ βουνά, τὴν διαλαλοῦν οἱ τόποι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπέρασε ἐκδικητῆς καὶ τιμωρός, τὴν διαλαλεῖ ὁ Πενταδάκτυλος, ἡ Λάπηθος, ὁ Καραβάς, τὸ Κάρμι, τὸ Δίκωμο. Τὴν διαλαλοῦν φίλοι καὶ ἐχθροί. Ναί, καὶ αὐτοί! Διότι αὐτοὶ καλύτερον παντὸς ἄλλου ἐγνώρισαν τὴν ἀνδρείαν, ἐγνώρισαν τὴν ὁρμὴν τοῦ, ἐγνώρισαν τὸ πύρωμα τῆς ψυχῆς τοῦ! Καὶ τὸν ἐθαύμασαν καὶ αὐτοί, καὶ τὸν ἐχειροκρότησαν οἱ εὐγενεῖς ἐξ αὐτῶν, ὅσοι τὸν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων δὲν τὸν ἔβλεπαν ὡς ἀγῶνα κακούργων καὶ ληστῶν, ὡς ἀγῶνα τρομοκρατῶν, ἀλλ' ὡς ἀγῶνα ἀνθρώπων μαχομένων κατὰ τῆς δουλείας, διὰ τὴν κατάργησιν τῆς ὁποίας εἶχον βαπτισθῆ με αὐτοὺς εἰς κοινὴν κολυμβήθραν αἵματος εἰς δύο παγκοσμίους πολέμους. Δι' αὐτὸ καὶ ἐχειροκρότουν τὰς πράξεις τῶν γενναίων καὶ τῶν ἀνδρείων καὶ ἀπεκαλύπτοντο σιωπηλὰ πρὸ τοῦ μεγαλείου τῆς θυσίας τῶν ἐκλεκτῶν.

Καὶ τοῦ Κυριάκου Μάτση τὴν ἀνδρείαν δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ τὴν ἐκτιμήσουν οἱ ἐχθροὶ τοῦ καὶ νὰ τὴν θαυμάσουν. Τὴν ἐξετίμησεν ὁ φοβερὸς Ρόμπινσον, τὴν ἐθαύμασεν ὁ διαβολικὸς Περέϊρα. Ὁ ἀνακριτῆς Μακάουαρντ εἰς μίαν σωζομένην ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἀπηύθυνεν εὐθύς μετὰ τὴν διάσωσίν τοῦ κατὰ τὸ γνωστὸν ἐπεισόδιον τοῦ Καραβά, διὰ νὰ τὸν συγχαρῆ, ἀφίνει νὰ διαφανῆ τὸ μέγεθος τῆς ἐκτιμήσεως, μετὰ τὴν ὁποίαν τὸν περιέβαλλε. «Δὲν σοῦ λέω νὰ σταθῆς προδότης, γράφει ὁ Μακάουαρντ, γιατί ξεύρω πὼς δὲν θὰ τὸ κάμης ποτέ». Καὶ συνεχίζει: «Σὲ ξεύρω σὰν ἰδεολόγον, ξεύρω ὅτι ἀγωνάζεσαι δι' ἕν ἰδανικόν. Πρέπει νὰ νιώσετε ὅμως, ὅτι τὸ ἰδανικόν τοῦτο μπορεῖτε νὰ τὸ κερδίσετε καὶ χωρὶς αἱμάτα».

Ἦξευρεν, ναί, ὁ Μακάουαρντ, ὅτι ὁ Μάτσης ἦτο ἰδεολόγος. Ἄγγλος ὅμως αὐτός, δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ νιώσῃ τὰ αἰσθήματα τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, τῶν ὁποίων φορεῖς καὶ ἐρμηνευταὶ ἦσαν οἱ ἀκατάβλητοι μαχηταὶ τῆς ΕΟΚΑ, καὶ τῶν ὁποίων τὴν διαχείρισιν εἶχον ἐμπιστευθῆ εἰς ὑπεράξια τέκνα τῆς πατρίδος, τὴν μὲν πολεμικὴν εἰς τὸν Ἀρχηγὸν Διγενῆν, τὴν δὲ πολιτικὴν εἰς τὸν Ἐθνάρχην Μακάριον. Ἦξευρεν ὅμως ὅτι τὸν ἀγῶνα τῆς Κύπρου δὲν τὸν ἔβλεπεν ὡς μέσον ἀφανισμοῦ ψυχῶν, ὡς εὐκαιρίαν σκοτωμοῦ, ἀλλ' ὡς ἱστορικὴν ὑποχρέωσιν νὰ εὕρῃ λαὸς πολιτισμένον, λαὸς μετὰ μακρὰς παραδόσεις, λαὸς ἀξίος μεταξὺ τῶν ἀξίων, νὰ εὕρῃ τὴν θέσιν τοῦ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἄλλους ἐλευθέρους λαούς, ἐνώνων τὴν τύχην τοῦ μετὰ τὴν τύχην τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶναι δι' αὐτὸν μητέρα καὶ τροφός. Ἦξευρεν ὅτι δι' αὐτὰ ἠγωνίζετο καὶ ὅτι καμμία δύναμις δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ τὸν κάμῃ νὰ προδώσῃ αὐτὸ πού ἀπετέλει δι' αὐτὸν βίωμα καὶ ζωὴν, τὴν πίστιν τοῦ, τὰ ἰδανικά τοῦ, τὸν ἴδιον δηλαδὴ τὸν ἑαυτὸν τοῦ.

Τὰ ἤξευρεν ὅλα αὐτά, πὼς ὄχι; Δὲν ἤξευρε τὸ ἐπεισόδιον μετὰ τὸν Χάρντιγκ; «Γνωρίζω καλῶς ὅτι εἶσαι ὁ μόνος ἄνθρωπος, πού μπορεῖς νὰ μοῦ παραδώσῃς τὸν Διγενῆν. Ἐχω ἔτοιμον ἀεροπλάνον νὰ σὲ μεταφέρῃ ὅπου θέλεις, ἀν τὸ κάμης. Καὶ θὰ ἔχῃς ὡς ἀντάλλαγμα πεντακόσιες χιλιάδες λίρες». Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἰταμὴν πρόκλησιν τοῦ φρακοφόρου Στρατάρχου ὁ υἱὸς τοῦ Χριστοφῆ ἀπὸ τὸ Παλαιχώρι, ἔνωσε νὰ ἀνεβαίνει καταθλιπτικὸ τὸ αἶμα εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ. Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς φυλῆς μετὰ τὰς παραδόσεις καὶ τὰς εὐγενεῖς ἐπιδιώξεις σὰν ἀστραπὴ πέρασε ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τοῦ. Ὁ Λεωνίδας, ὁ Παλαιολόγος, ὁ Σαμουήλ, ὁ Γρηγόριος, ὁ Διάκος. Καὶ κοντὰ σ' αὐτοὺς ὁ Ἐφιάλης, ὁ Πήλιος-Γούσης! Τί αἰσχος!

Τί ταπεινώσεις! 'Ο άρχηγός ένός κράτους μεγάλου και υπερήφανου — όπως τουλάχιστον διισχυρίζεται — ένός κράτους με ιστορικές παραδόσεις, τον όποιον ξστειλεν ή πατρίς του διά να έπιβάλη την ήθικήν και τό δίκαιον, να θέλη με τά ευτελέστερα μέσα, με την φθαρτήν ύλην, να μεταβάλη τον άνθρωπον εις κτήνος, τον λάτρην της έλευθερίας εις δεσμώτην, τον ήρωα εις λιποτάκτην, τον γενναϊον εις προδότην! Και ένώπιον του άίσχους τούτου που άποτελεί προσβολήν και ύβριν κατά παντός θείου και ανθρώπινου νόμου, ώρθώθη υπερήφανος διά να ραπίση τον ύβριστήν με τό πιο έλληνικόν ράπισμα, «ού περι χρημάτων τον άγώνα ποιούμεθα άλλα περι άρετής». Και σαν πυρωμένο κεντρι έκέντρισε τό ράπισμα την ψυχήν του Χάρντιγκ, που πληγωμένος — άλλα και ντροπιασμένος και ταπεινωμένος από αυτόν που νόμιζε σκουληκι — διέτασσε τον Μπερέιρα να μη τον ένοχλήση κανείς! Ναι, αυτό διέτασσε ο Χάρντιγκ τον πιστόν του άκόλουθον! Γιατί είναι στιγμές που ή ψυχή του ανθρώπου, ύσον αίμοσφόρος και σκληρός κι' αν είναι αυτός, λυγίζει μπροστά εις τό μεγαλείον και την άκτινοβολίαν της ψυχής των δυνατών και των ευγενών, αυτόν που τάσσουν μοναδικόν σκοπόν της ζωής την έξυπνότητα των ιδανικών, τον έξαγνισμόν του ανθρώπου από τά πάθη και την λύτρωσιν από τά δεσμά πάσης μορφής, έσωτερικά και έξωτερικά. Και άποτελεί άσφαλώς τον ευγενέστερον έξαγνισμόν και την μεγαλυτέραν λύτρωσιν ή απόφασις να θυσιάσης τον έαυτόν σου υπέρ αυτού τό όποιον επέβαλον εις τάς συνειδήσεις και εις τους λαούς οι αίώνες ως κανόνας ήθικής και δικαίου, ως αρχάς και ως ιδέας!

Δι' αυτές τάς αρχάς και δι' αυτές τάς ιδέας ή θυσία του Κυριάκου Μάτση. Μόνον όσοι με τον φακόν αυτόν αντικρύζουν τά πράγματα είναι εις θέσιν να την έρμηνεύσουν, είναι εις θέσιν να συλλάβουν τό νόημα της άκατανικήτου δυνάμεως, ή όποια ως μαγνήτης πελώριος τον ειλυσεν έκ της ζωής προς τά υπερκόσμια, εις την άθανασίαν. 'Η έννοια της έλευθερίας δέν ήτο διά τον Μάτσην παρά τό δραμα μιās ιδέας καταλυτικής των δεσμών που έξευτελίζουν τον άνθρωπον, τό δραμα θεάς, έτσι όπως την έπλασεν ή φαντασία του ποιητού τρομερήν εις την κόψιν του σπαθιού της και έτσι όπως την επέβαλαν εις τάς συνειδήσεις των ανθρώπων αι πράξεις των προγόνων μας.

"Ετσι είδε την έννοιαν της έλευθερίας, έτσι την αντίκρουσεν εις την ζωήν και εις τον υπόγειον τάφον του, ώραίαν, όλοφωτεινήν, τρομερήν! Αυτή τον ώδηγοϋσεν εις πράξεις γενναίας, αυτή τον ώδηγοϋσεν σταθερώς και αποφασιστικώς εις τον θάνατον. Εις αυτήν προσέβλεπε, άδιάφορος διά τό αποτέλεσμα. Ναι, άδιάφορος! Διότι ο Μάτσης έπίστευσεν εις τό πνεύμα του άγώνος, εις τό δίκαιον αυτού, και δι' αυτό τό πνεύμα ήγωνίζετο, δι' αυτό έπεσε! "Ετσι ή θυσία του άποκτά νόημα και περιεχόμενον, τό ίδιον περιεχόμενον και τό ίδιον νόημα που έχει ή σταυρική θυσία του Θεανθρώπου, ο θάνατος του Σωκράτη, τό μαρτύριον του Διάκου. Θυσία παράλληλοι, άπορρέουσαι από την πίστιν εις τι άποτελεί βίωμα του ανθρώπου, την πίστιν εις τά ιδανικά.

Προς αυτά τά ίδια ιδανικά μας καλεί σήμερα ο Κυριάκος Μάτσης! Τό καλλιμάριμαρον τούτο μνημείον, τό όποιον άνήγειρεν ή ευγνωμοσύνη των θαυμαστών του έργου του, και επί του όποιου έχει τοποθετηθή χαλκίνη ή μορφή του, ως μη παραμείνη μνημείον κενόν. "Ας άποβή σύμβολον ένωτικών των προσπαθειών όλων μας, όπως φανώμεν άντάξιοι συνεχιστάι πράξεων υπερόχων, αι όποιαι έξεκίνησαν την 1ην 'Απριλίου 1955 και έτελείωσαν δι' αυτόν την 19ην Νοεμβρίου 1958 διά θυσίας άπαραμίλλου εις αίγλην και μεγαλείον. Κάτω από τό μνημείον τούτο στεγάζεται ο ιερώτερος τάφος, ο τάφος που έχει συμφιλίώσει τον άνθρωπον με την ιδέαν, ο τάφος του έξαγνισμού, ο τάφος της λυτρώσεως. Εις αυτόν θα αναβαπτίζόμεθα, από αυτόν θα άντλούμεν φρόνημα και πίστιν, επ' αυτού θα στηρίζωμεν έλπίδας, ότι τό έργον τό άτελείωτον θα συμπληρωθή, ότι τό όνειρον θα ολοκληρωθή, ότι αι προσδοκίαι θα έπαληθεύσουν.

'Αλλά διά την συμπλήρωσιν του έργου, διά την ολοκλήρωσιν του όνείρου, διά την επαλήθευσιν των προσδοκιών, χρειάζεται εργασία. 'Εργασία θετική, εργασία έθνική! Και είναι άσφαλώς θετική και έθνική εργασία να πάρωμεν αυτό που έκερδίσαμεν, έστω και μικρόν, να τό κατεργασθώμεν με δύναμιν και με σοφίαν,

ἀδιαίρετοι καὶ ἀδιάσπαστοι εἰς κοινὴν προσπάθειαν, διὰ νὰ κτίσωμεν ἐπ' αὐτοὺς τὰς προϋποθέσεις ἐκεῖνας πού θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν αὐτὴν τὴν συμπλήρωσιν καὶ αὐτὴν τὴν ὀλοκλήρωσιν. Εἰς αὐτὴν τὴν κοινὴν προσπάθειαν, τὴν συνένωσιν ὅλων τῶν ἔθνικῶν δυνάμεων, μᾶς καλεῖ ἡ ἡρωϊκὴ μορφή τοῦ Κυριάκου Μάτση, τὴν ὁποίαν ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἀποκαλύψῃ ὁ συνδετικὸς δεσμὸς τῶν ἔθνικῶν τούτων δυνάμεων, πρὸς τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην προσβλέπομεν οὐχὶ μόνον ὡς εἰς Μακαριώτατον Πρόεδρον ἀλλὰ καὶ ὡς εἰς Ἐθνάρχην Μακάριον.

Τιμημένοι γονεῖς τοῦ νεκροῦ ἥρωος καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοὶ καὶ συγγενεῖς. Ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἀτενίσετε τὴν μορφήν τοῦ υἱοῦ σας ὅχι νεκρὰν ἀλλὰ ζωντανήν, ὀλοζώντανην καὶ φωτεινήν, φωτίζουσαν τὰ θήματα ἡμῶν εἰς ἔργα ἀρετῆς, εἰς ἔργα ἀντάξια τῆς θυσίας του. Ἐπαινος καὶ τιμὴ εἰς σᾶς, ὅτι παρεδώσατε υἱὸν εἰς αἰώνιον εὐγνωμοσύνην καὶ εἰς αἰώνιον ζωὴν!

Ἡ δόξα τοῦ δόξα ἰδικὴ σας, τὸ κλέος τοῦ ἰδικόν σας κλέος. Διότι σεῖς τοῦ ἐσταλάξατε εἰς τὰ στήθη τὴν πίστιν εἰς τὴν θρησκείαν, τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὰ ἱερά της προστάγματα, τὴν πίστιν εἰς τὰ ἰδανικά διὰ τὰ ὁποῖα ὀλοπρόθυμα ἔδωκε τὴν ζωὴν του! Καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, διότι ἐσταλάξατε εἰς τὴν ψυχὴν του ὅλα αὐτά, σᾶς ἀγάπησε πῶς πολὺ ἀπὸ ὅ,τι παιδί ἀγάπησε γονεῖς, σᾶς ἀγάπησε γιατί μὲ τὴν ἀγωγή πού τοῦ δώσατε τὸν ἐκάματε ἄξιον τῆς πατρίδος, ἄξιον στεφανώματος μὲ τὸ ἀμάραντο στεφάνι τῶν μαρτύρων καὶ τῶν νικητῶν.

Καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ τὴν νιώσατε τόσες φορές στὰ γράμματα πού σᾶς ἔστειλεν ἀπὸ τοὺς μακρυνοὺς κρυψώνας του, γράμματα πού μαρτυροῦν ὅλην τὴν νοσταλγίαν του καὶ ὅλην τὴν ἀνθρωπιάν του. «Σὲ λίγες μέρες θὰ ἔχουμε τὸν καινούργιο χρόνο, σᾶς ἔγραφε παραμονὴς πρωτοχρονιάς τοῦ 1958. Τὴν ὥρα πού θὰ θάζετε τὴν ἑλῆά στὰ κάρθουνα θὰ τὴ θάζω καὶ ἐγὼ καὶ θὰ ρωτῶ γιὰ τὴν ἀγάπην σας. Ἀλλὰ τὴν ἀγάπην σας ξεύρω πὼς τὴν ἔχω. Ξέρω πὼς ἡ σκέψη Σας θᾶνε μαζί μου καὶ ξέρετε καὶ σεῖς πολὺ καλὰ πὼς καὶ ἡ δική μου θὰ εἶναι μαζί σας. Τὴν ἑλῆά λοιπὸν θὰ τὴν θάλουμε φέτος λιθανωτὸ στὸ Θεὸ καὶ θὰ τὸν παρακαλέσουμε μὲ τὸν Νέο χρόνο νὰ χαρίσῃ καὶ στὸ πολὺπαθὸ νησί μας τὴ λύτρωσιν ἀπὸ τὴ σκλαβιά. Δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ μᾶς ἀκούσῃ ὁ καλὸς Θεὸς τῆς Ἑλλάδας μας. Θὰ ρίξῃ τὸ βλέμμα του στὸ δεινοπαθοῦντα λαὸ μας καὶ θὰ ἀνταμείψῃ τίς θυσίας του».

Ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ παρὰ νὰ ἀναφέρω καὶ μιὰ ἄλλη περικοπὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, γιατί εἰς τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ διαγράφονται ὀλοκάθαρα τὰ ἰδανικά του, οἱ πόθοι του, οἱ προσδοκίαι του, ὅλη τέλως ἡ δύναμις τῆς ὀρμητικῆς του ψυχῆς. «Τώρα μὲ τίς γιορτὲς εἶναι φυσικὸ ὁ νοῦς μας νὰ θυρίζῃ σὲ ἀγαπημένα πρόσωπα καὶ πῶς πολὺ κοντὰ σὲ Σᾶς. Ἀλήθεια πόσο πεθύμησα τὴν γλυκιά στασιά τῆς νησιᾶς μας, ἐκεῖ στὴ τόσο γνώριμη γωνιά τοῦ σπιτιοῦ. Τούτες τίς μέρες μὲ τὸ τσουχτερὸ κρῦο πόση χαρὰ μᾶς ἔδινε, καὶ πόσο μαζεμένοι γύρω τῆς χαιρόμασταν τὴν στοργὴ τοῦ σπιτιοῦ. Ὅμως μιὰ ἄλλη στοργὴ γιὰ μιὰ ἄλλη γωνιά, ἡ στοργὴ γιὰ τὸ ἀνυπόφορο δεσμὸ πού κρατᾷ σκλάβο τὸ νησί μας μᾶς ἔσπρωξε σὲ ἕνα δύσκολο δρόμο καὶ πῆραμε τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸν ἀνεβοῦμε ἀψηφόντας κάθε ἀντιξοότητα γιὰ νὰ πετύχουμε ἐκεῖνο, πού χρόνια τώρα δνειρεύεται κάθε ἀληθινὸς Κύπριος πατριώτης. Ναί. Σὲ κείνη τὴ γωνιά πῆραν τὰ πρῶτα τὸς φτερά οἱ λογισμοὶ μας. Σὲ κείνη τὴ γωνιά τίς χειμωνιάτικες μέρες διαβάσαμε — θυμάστε — γιὰ θρύλους τῶν ἀρχαίων πολεμάρχων πού δὲν δύσταζαν νὰ ἀποδυθοῦν στοὺς πῶς σκληροὺς ἀγῶνας γιὰ νὰ χαρίσουν τὴν λευτεριά στὸν τόπο πού γεννήθηκαν. Ἀλήθεια, δὲν ὑπάρχει πῶς χειρότερη κατάπτωση γιὰ τὸν ἀνθρώπο ἀπὸ αὐτὴ πού τὸν ἐμποδίζει γιὰ λόγους συμφεροντολογικῶν καὶ ὑπολογιστικῶν νὰ ἀποδυθῇ στὸν πῶς ὁμορφὸ ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς Ἐλευθερίας του. Ἐμεῖς πρὸ πάντων, λαὸς μὲ πολιτισμὸ καὶ μὲ παράδοσιν Ἱστορικὴ βλέπαμε πάντα τὴν ἀδικίαν πού γινόταν στὸν τόπο μας. Ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ φούντωνε μέσα μας ἡ φλόγα καὶ θέριεψε καὶ μᾶς ἔσπρωξε σὲ κάποια ἀνεβάσματα καὶ σὲ κάποιους δρόμους πού εἴμαστε ἀποφασισμένοι νὰ τοὺς περπατήσουμε ὡς τὸ τέλος». Καὶ συνεχίζει: «Πιστεύομεν ὅτι κάθε θυσία μας δὲν πηγαίνει ἄδικα καὶ ἐσεῖς πρέπει νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι γιὰ μᾶς. Ἄν ὁ καλὸς Θεὸς μᾶς ἐπιφυλάσσει τὴν λαμπρὰν τύχην νὰ δώσωμεν τὴν ζωὴν μας γιὰ τὴν πατρίδα, τότε ἡ χαρὰ σας πρέπει νὰ εἶναι ἀπέραντη. Δὲν

Ξέρω ἂν μπορεῖ νὰ ὄνειρευτῆ ἓνας ἄνθρωπος καλύτερη τύχη ἀπὸ αὐτή. Καὶ δὲν μπορῶ νὰ σκεφθῶ γονεῖς, ποὺ νὰ εἶναι πιὸ περήφανοι, παρὰ γιὰ τὰ παιδιά τους, ποὺ ἔπεσαν γιὰ τὴν πατρίδα».

Μὰ εἶναι νὰ ζητοῦμεν ὕστερα ἀπὸ τὸ γράμμα αὐτὸ τὴν ἀκένωτον πηγὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ἤντησεν ὁ Μάτσης δύναμιν Προμηθέως εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ μαρτυρίου του; Εἶναι ἡ ἴδια ἀστείρευτος πηγὴ ἐκ τῆς ὁποίας ἤντησαν οἱ πατέρες ἡμῶν διὰ νὰ δημιουργήσουν ἔπη καὶ θρύλους ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἀποκαλύπτεται μὲ σεβασμὸν ἢ ἀνθρωπότης ὀλόκληρος! Εἶναι ἡ ἴδια θρύση ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐποτίσθησαν γενεαὶ γενεῶν τῶν Ἑλλήνων μὲ τὸ κρασί τῆς λεβεντιάς, γιὰ νὰ δημιουργήσουν τὴν Ἑλλάδα τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων! Ἀπὸ τὴν ἴδιαν αὐτὴν πηγὴν ἤντησε καὶ αὐτὸς καὶ ἀπὸ τὸ κρασί τῆς ἴδιας θρύσης ἐποτίσθη διὰ νὰ δημιουργήσῃ τὸν θρύλον τοῦ Δικώμου καὶ νὰ κερδίσῃ μὲ αὐτὸν τὴν ἀθανασία! Ἀπὸ τὴν ἴδιαν αὐτὴν πηγὴν ἄς ἀντλοῦμεν καὶ ἡμεῖς πάντοτε διὰ νὰ γίνωμεν καὶ ἡμεῖς τῆς πατρίδος ἄξιοι, τῆς πατρίδος, ἡ ὁποία ἐρειπωμένη καὶ αἱματόβρεχτη, θέλει τὰ χέρια μας ἄξια καὶ πειθαρχημένα εἰς τὴν φωνὴν της, ὥστε νὰ σταθοῦμεν συνεχισταὶ τοῦ λαμπροῦ μεγαλείου της. Τότε καὶ μόνον τότε θὰ δικαιούμεθα νὰ τιμῶμεν τοὺς ὑπεραξίους. Καὶ θὰ εἶναι τότε αἱ τιμαὶ μας εὐπρόσδεκτοι ἀπὸ αὐτοὺς, εὐπρόσδεκτοι ἀπὸ τὸν ἥρωα ποὺ τῶρα τιμῶμεν, ἀπὸ τὸν Κυριάκον Μάτσην.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Γ. Σφήκα: Ὁ Κυριάκος Μάτσης
(σχέδιο).